

IN MEMORIAM

STANKO LASIĆ (1927–2017)

Šestoga listopada 2017. godine u Parizu je u 91. godini umro Stanko Lasić, ugledni povjesničar književnosti, sveučilišni profesor, teoretičar i pisac. Rođen je 25. svibnja 1927. u Karlovcu gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju, a svoj profesionalni i intelektualni *curriculum vitae* ostvario je u Zagrebu, Parizu i Amsterdamu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1953. godine južnoslavenske jezike i književnosti i filozofiju te doktorirao 1965. disertacijom o Milutinu Cihlaru Nehajevu. Godine 1955. bio je asistent na Katedri za slovenski jezik i književnost, a od 1956. do 1959. lektor hrvatskog jezika u Lyonu. Nakon toga zaposlio se na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na Katedri za noviju hrvatsku književnost na kojoj radi do 1976. Te godine odlazi u Pariz i do 1978. radi kao lektor i profesor slavistike na Sorboni, a od 1978. do odlaska u mirovinu 1995. kao profesor na Sveučilištu u Amsterdamu. Od 1968. do 1972. ravnatelj je Instituta za znanost o književnosti i urednik časopisa *Croatica* (1970–1977) i *Književna smotra* (1971–1975). Od 1990. do 1992. godine predsjednik je Hrvatskog vijeća Europskoga pokreta i član Međunarodne hrvatske inicijative (1993).

Stanko Lasić za života je objavio dvadeset četiri knjige i stotinjak radova u periodici, a s francuskog je jezika preveo autobiografsku prozu Simone de Beauvoir te romane Michèle Perrein i Frédérica Darda. U njegovu bogatu i raznovrsnu opusu nalaze se knjige koje problematiziraju niz književnopoljivskih te estetski i politički relevantnih tema – od Sukoba na književnoj ljevici 1928–1952 (1970) preko monografskih studija posvećenih Augustu Šenoi, Milutinu Cihlaru Nehajevu i Mariji Jurić Zagorki do naratoloških, kulturološki orijentiranih i metodološki temeljnih knjiga *Poetika kriminalističkog romana* (1973), *Problemi narativne strukture* (1977) i *Hermeneutika individualnosti i ontološki strukturalizam*, koja je objavljena 1994. Osim toga pisao je o književnom i kulturnom životu u NDH, o odnosu književnosti i nacionalne mitologije, a objavio je i bibliografije o A. Šenoi i F. Beciću, bibliografiju o hrvatskoj književnosti na francuskome jeziku (1945–1966) te, kao njihovu dopunu, *Pravila za izradu bibliografija* (1973).

Najznačajniji doprinos znanosti o književnosti Stanko Lasić nedvojbeno je dao proučavanjem djela Miroslava Krležje. Njegova prva knjiga, *Sukob*

na književnoj ljevici 1928–1952., u kojoj se bavio međuratnim sukobom Miroslava Krleže s Komunističkom partijom Jugoslavije, odaje autora koji temi pristupa analitički i teorijski osviješteno, pokazujući senzibilitet za slojevitost jednog tabuiziranog predmeta. Njegov pristup pokazuje kako su etika i estetika, političko i umjetničko djelovanje međusobno povezane sfere u javnom djelovanju pisca i intelektualca. Na tom tragu proučavanja, s osloncem na strukturalističku teoriju pripovijedanja pristupio je Krležinu romanu *Zastave* u zasebnome djelu *Struktura Krležinih "Zastava"* (Zagreb 1974), a nakon toga objavljuje knjigu *Krleža. Kronologija života i rada* (Zagreb 1982) u kojoj se usredotočuje na odnose etičkog i estetičkog kod Krleže, što će ostati njegova trajna intelektualna opsesija. U toj knjizi među ostalim ističe kako je Krležino pristajanje uz strukture vlasti nakon 1945. godine označilo napuštanje postulata za koje se prije angažirano zalagao: "vjernost slobodnoj misli, tvrdoy nezavisnosti i intelektualnoj, moralnoj i estetskoj pobuni". Za Lasića je ta tema ne samo nastavak kritičkog promišljanja Krležina rada nego i okvir za teorijsko propitivanje odnosa političkog, etičkog i umjetničkog djelovanja u književnom polju te, istovremeno, nastavak polemike sa Zagrebačkom stilističkom školom o međusobnom odnosu građanske biografije i autorskog opusa.

330

Svoj krležološki rad nastavlja knjigom *Mladi Krleža i njegovi kritičari* (1914–1924), objavljenom 1987, te potom *Krležologijom* (1989 i 1993), kapitalnim djelom u šest svezaka kojim posredno ispisuje i stranice vlastite intelektualne biografije. Tako je antonimičnost kao temeljna karakteristika Krležine misli u tom Lasićevu nizu afirmirana i kao modus samog Lasićeva razmišljanja i pisanja o Krleži. Autentičnost predmeta tako susreće autentičnost njegova proučavatelja, a rezultat je jedna od najvažnijih književno-povijesnih studija u okviru struke. Davši joj podnaslov *povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži*, Lasić se u njoj bavi poviješću kritičke recepcije Krležinih djela. No osim kao minuciozan prikaz djela studija se može čitati i kao svojevrsna povijest hrvatske književnosti tijekom njezine dvadesetostoljetne dinamike. Naime, kao i u ranijim knjigama Lasić je i tu zaokupljen Krležinim tekstovima, ali i detaljnim prikazom kulturnih i političkih prilika u vremenu koje obuhvaća. Njegovo zahvaćanje Krležina autorskog ostvarenja u odnosu prema dinamici književnog života i javnog djelovanja intelektualca čini to višesveščano djelo jednim od najznačajnijih ostvarenja intelektualne i kulturne povijesti u Hrvatskoj. Teorijska i filozofska fundiranost njegova pristupa ostaje inovativno upisana u njegov opus zahvaljujući uzorima kao što su Hegel, Marx, Sartre, Greimas, Barthes, Girard, Levinas i dr., na što će se referirati u knjizi *Iz moje lektire* (2001).

Lasić je ostavio značajan trag i u proučavanju popularne književnosti. Njegova monografija *Književni počeci Marije Jurić Zagorke (1873–1910)* (Zagreb 1986) prvi je pokušaj revalorizacije književnog i javnog djelovanja Zagorke kao književnice, prve hrvatske feministice i novinarkе te iscrpan prikaz Zagorkina radnog elana i javnog djelovanja u ranoj fazi njezina stvaralaštva u kojoj je ukazao, a nerijetko ih i proizvodio, na korelacije njezina djela i života. Njegova je studija o Zagorki uvelike utjecala na kasniju recepciju djela te autorice u hrvatskoj književnoj historiografiji prema kojoj je akademska zajednica dugo imala elitističku distancu i prezir. Prije te studije napisao je i monografiju koja se bavi strukturalističkim čitanjem kriminalističkog romana *Poetika kriminalističkog romana* (Zagreb 1973) u kojoj je po uzoru na tadašnje tendencije u naratologiji (Eco, Barthes i dr.) usmjerio analitičku pozornost na jedan do tada marginaliziran žanr u akademskom proučavanju.

Početkom dvijetisućitih objavio je knjige memoarskog karaktera *Autobiografski zapisi* (Zagreb 2000), već spomenutu *Iz moje lektire* (Zagreb 2001) te *Članci, razgovori i pisma* (Zagreb 2004) u kojima na prikazivački originalan način pristupa vlastitoj biografiji, dajući društveno osviještenu, teorijski fundiranu bespoštednu analizu vlastitog javnog i intelektualnog djelovanja te, s tim povezanog, osobnog etičkog habitusa – upravo onako kako je u svojim znanstvenim tekstovima pristupao autorima kojima se bavio. Svojim smionim i provokativnim pristupom, podjednako u publikacijama i javnim istupima, izazivao je pozornost najšire intelektualne javnosti, katalizirajući ključne društvene i kulturne teme. Tako je famoznom izjavom da ga “srpska književnost zanima koliko i bugarska (što u osnovi, u principu znači koliko i hrvatska)” izazvao niz polemičkih reakcija u javnom prostoru, omogućujući da se, među ostalim, problematizira dominantna figura hrvatskog “europeljstva”, odnosno da se provocira svako “autističko zatvaranje u svoj nacionalni lješnjak” kroz koji je hrvatski književnik/intelektualac “izvjesio svoju zastavicu i ponosno viče da je Evropa pa i više od Evrope: u lješnjaku je toplo i zato on ekskomunicira sve one kojima ta toplina smrdi”. Prepoznatljiv krležijanski diskurs i tu je označio Lasićevu intelektualnu borbu protiv osrednjosti, uskogrudnosti i “kaljužanja”, protiv “jasnih odgovora” koji priječe uznemirujuća, a ljekovita pitanja, neizbježna lutanja i “zalet prema Nedostižnom, Nepoznatom, Nemogućem”. Ostajući trajno i iskonski otvoren prema dijalogu s drugima i sa samim sobom, Lasić je uz izniman znanstveni doprinos struci postavio i visoku ljestvicu etičnosti intelektualnog angažmana koji je u njegovu slučaju bio neodvojiv od njegova stručnog habitusa.

Lasićevi znanstveni interesi, njegov nastavnički, urednički i najšire kulturni angažman te brojne publikacije koje je objavio nezaobilazni su u kroatističkim i slavističkim proučavanjima i teoriji književnosti te nam ostaju kao primjer vrhunske znanstvene analitike i kao trag osebujne intelektualne biografije.

DJELA: *Sukob na književnoj ljevici 1928–1952*, Zagreb 1970; *Poetika kriminalističkog romana*, Zagreb 1973; *Struktura Krležinih "Zastava"*, Zagreb 1974; *Problemi narativne strukture*, Zagreb 1977; *Krleža. Kronologija života i rada*, Zagreb 1982; *Izabrana djela*, PSHK, knj. 161, Zagreb 1984; *Književni počeci Marije Jurić Zagorke (1873–1910)*, Zagreb 1986; *Mladi Krleža i njegovi kritičari (1914–1924)*, Zagreb 1987; *Krležologija ili povijest kritičke misli o Miroslavu Krleži*, I–VI, Zagreb 1989–1993; *Tri eseja o Evropi*, Zagreb 1992; *Hermeneutika individualnosti i ontološki strukturalizam*, Zagreb 1994; *Autobiografski zapisi*, Zagreb 2000; *Iz moje lektire*, Zagreb 2001; *Članci, razgovori i pisma*, Zagreb 2004.

Maša Kolanović i Marina Protrka Štimec